

ข่าวประจำวันจันทร์ที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ.2558

ข่าวจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

ปลูกพืชอินทรีย์-อาหารปลอดภัย ทางเลือกเพื่อเกษตรกรไทยในอนาคต

สภาวะแวดล้อม และระบบนิเวศวิทยา นับวันจะยิ่งมีความสำคัญต่อพลเมืองโลก เพราะอากาศเปลี่ยนแปลงบ่อย และสภาพการณ์ที่เรียกว่า “โลกร้อน” เป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าได้ นั่นทำให้ระบบนิเวศทางการเกษตร โดยเฉพาะการเพาะปลูกพืชเพื่อเป็นอาหารเลี้ยงประชากรโลกต้องได้รับผลกระทบอย่างหนัก สิ่งนี้กลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญให้บริษัทยักษ์ใหญ่ผู้เป็นเจ้าของเงินทุนจำนวนมากต้องหันมาให้ความสนใจกับธุรกิจสร้างความยั่งยืนทางอาหาร Trend ใหม่ที่พลเมืองโลกต้องการควบคู่ไปกับการวางแผนบริหารจัดการอาหารเพื่อความ ปลอดภัย

น.ส.สุทธิตัน อยู่วิทยา กรรมการผู้จัดการ กลุ่มธุรกิจกระติ่งแดง นำพา ทีมเศรษฐกิจ ไปดูงานใหม่ของกลุ่มบริษัทกระติ่งแดงเพื่อรับฟังข้อมูลรายละเอียดในโครงการสร้างความยั่งยืนทางอาหารภายใต้ภาคีเครือข่ายเกษตรกรยั่งยืนและอาหารปลอดภัยที่ร่วมกันสร้างขึ้นระหว่างไทย-ญี่ปุ่น ด้วยความคิดที่จะพัฒนาสังคมไปในทิศทางที่สามารถจะตอบสนองความต้องการ ในอนาคตและส่งเสริมให้ ภาคีเครือข่ายเกษตรกร โดยเฉพาะในฝ่ายไทยให้เกิดความยั่งยืนและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น กิจกรรม “เชื่อมโยงเครือข่ายอาหารปลอดภัยไทย-ญี่ปุ่น” ดังกล่าวนี้อาจส่งผลให้กับชุมชนที่มีความเข้มแข็ง พร้อมไปกับศักยภาพของการพัฒนาองค์ความรู้ไปยังสมาชิกในเครือข่ายทั้งของตนเองและภาคีเครือข่ายอื่นๆ ที่จะเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ ข้อมูลเหล่านี้เป็นความน่าสนใจอย่างใหม่ของกิจกรรมทางธุรกิจที่ผสมผสานมากับความจำเป็นเพื่อความอยู่รอด และการวางแผนบริหารจัดการอาหารเพื่อความปลอดภัยและยั่งยืน ทั้งเพื่อตัวเกษตรกรเองและเพื่อพลเมืองโลกโดยรวม

“เราเห็นว่าการขับเคลื่อนเรื่องอาหารปลอดภัยจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น หากเราพาเกษตรกรในเครือข่าย และนักวิชาการซึ่งล้วนแต่เป็นผู้นำชุมชนไปร่วมพูดคุยกันแลกเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการของการทำเกษตรอินทรีย์ต้นแบบที่ญี่ปุ่น เราก็น่าจะได้ประสบการณ์ใหม่ๆ ที่นำพาองค์ความรู้ หรือแนวคิดใหม่ๆ มาใช้ให้เกิดความเหมาะสมกับพื้นที่ของประเทศไทยได้ ก็จะเกิดประโยชน์ต่ออนาคต และนำมาซึ่งกระบวนการ

แปรรูปสินค้าเกษตรกรรม การเชื่อมโยงผู้บริโภค และการเปิดช่องทางการตลาด เรามองว่า เกษตรอินทรีย์ที่ประเทศญี่ปุ่นมีความเข้มแข็งที่น่าจะนำมาเป็นโมเดลตัวอย่างในการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ที่ประเทศไทย” ผู้บริหารกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กล่าว

สิ่งที่บริษัทหันมาจับอย่างจริงจังคือ การสร้างโมเดลของสินค้าเกษตรอินทรีย์ใหม่และขับเคลื่อนเรื่องการเชื่อมโยงระหว่างเกษตรกรกับผู้ผลิต และผู้บริโภคที่เรียกว่า CSA (Community Support Agriculture) เพื่อเดินไปด้วยกันใน “ระบบการตลาดแบบสมาชิก” เป็นการเชื่อมต่อเกษตรกรผู้ผลิตกับผู้บริโภคโดยตรงในหลักการพื้นฐานว่า ผู้บริโภคจะตกลงกับเกษตรกรผู้ผลิตเอง เช่น การซื้อผลผลิตเกษตรอินทรีย์ตามฤดูกาล ผู้บริโภคอาจจ่ายเงินล่วงหน้า ส่วนเกษตรกรจะนัดผู้บริโภคมารับผลผลิตเอง หรือจะส่งให้ก็ได้ตามแต่ที่ตกลงกัน การทำตลาดในลักษณะนี้ส่งผลให้เกษตรกรมีหลักประกันทางเศรษฐกิจและมีโอกาสในการสื่อสารโดยตรงกับผู้บริโภค ส่วนผู้บริโภคเองก็สามารถไว้วางใจในคุณภาพของสินค้าได้โดยการเยี่ยมชมฟาร์มเกษตรกรเพื่อดูการผลิต หรือช่วยเกษตรกรทำงานในฟาร์มเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน บริษัทเห็นว่า เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยมีต้นน้ำอยู่แล้ว เหลือกลางน้ำกับปลายน้ำที่ต้องพัฒนาการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนแนวคิดกับเกษตรกรญี่ปุ่นที่เราไปจัดหาและสำรวจมา โดยเชื่อว่า ถ้าเกษตรกรไทยมองเห็น และตั้งใจทำโครงการอาหารปลอดภัยและยั่งยืนก็สามารถเกิดขึ้นได้จริงในประเทศไทย

“ถ้าเราจะร่วมมือกัน และตั้งใจทำจริง ๆ ผู้บริโภคซึ่งพร้อม จะบริโภคอาหารปลอดภัยอยู่แล้วก็จะสามารถเข้าถึงความต้องการนี้ได้ หรือเราต่างเข้าถึงกันและกันได้ ก็จะเกิดประโยชน์กับทุกฝ่าย เพียงแต่จะทำอย่างไรเพื่อเชื่อมพวกเขาเข้าหากันให้เกิดความมั่นคง”

“ชิโนะ ยูซุเกะ”

ผู้ดูแลฝ่ายการตลาด ฟาร์มไอโยะ จังหวัดชิบะ

จังหวัดชิบะคือ ฟาร์มแรกๆ ที่ผู้บริหารบริษัทกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไปหาข้อมูล ที่นี่ยุซุเกะได้เริ่มต้นทำเกษตรอินทรีย์เมื่อปี 2551 จากกลุ่มคนญี่ปุ่นรุ่นใหม่ที่ไม่มีความรู้ด้านการเกษตรมาก่อน แต่ภายใต้แบรนด์ “ฟาร์มไอโยะ” ซึ่งใช้พื้นที่ปลูกขนาดเล็กเพียง 30 ไร่ มีผู้ร่วมโครงการ 11 คน แต่พวกเขามุ่งมั่นให้เกิดความสำเร็จอย่างจริงจัง

สินค้าเกษตรจากฟาร์มนี้ จัดการแบ่งงานกันเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนงานผลิต และการจัดการในฟาร์ม มีการวางแผนปลูกพืชแต่ละฤดูกาลประมาณ 11-13 ชนิด ผู้ดำเนินการซึ่งเป็นสมาชิกแต่ละครอบครัว จะแบ่งชนิดของการปลูกพันธุ์พืชให้แตกต่างกันออกไป เพื่อความหลากหลายของพันธุ์พืชที่ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค อีกส่วนงานคือการตลาด และการจัดจำหน่าย การดูแลเรื่องการตลาด และการจัดหาแหล่งจำหน่ายสินค้า มีแนวคิดแบบระบบ “เตเกะ” หรือ CSA ซึ่งถือเป็นระบบเก่าแก่ที่ผู้ผลิตจะเชื่อมโยงกับผู้บริโภคโดยตรง ส่วนช่องทางการจัดจำหน่ายให้ผู้บริโภคของกลุ่มแบ่งเป็น 3 ช่องทาง คือ การจัดผลผลิตใส่กล่องเพื่อส่งตามบ้านผู้บริโภค จัดส่งให้ผู้บริโภคสัปดาห์ละ 2 ครั้ง โดยผู้บริโภคสามารถเลือกขนาด และสั่งได้ตามความต้องการ ปัจจุบันมีผู้บริโภคสั่งผลผลิตจากฟาร์มประมาณ 400 กล่องต่อเดือน ขณะที่การส่งผลผลิตไปยังร้านอาหาร ภัตตาคารต่าง ๆ นั้น ปัจจุบันมีร้านอาหารสมาชิกเข้าร่วมโครงการราว 40 ร้าน

ยังมีการขายสินค้ายังตลาดนัดในวันเสาร์-อาทิตย์ พร้อมกับการออกไปจำหน่ายสินค้าให้ผู้บริโภคประมาณ 200 ครั้งต่อปีด้วย

ยังมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการเชื่อมโยงกับผู้บริโภคบ่อยๆ ครั้ง เช่น ถอนหญ้า เก็บผลผลิตในฟาร์ม และประกอบอาหารจากผลผลิตภายในฟาร์มร่วมกัน ซึ่งผู้บริโภคจะต้องทำทุกกระบวนการเองทั้งหมด ตั้งแต่ต้นจนจบ ทำให้ผู้บริโภคได้เห็นความสำคัญของอาหาร จะมีผู้บริโภคที่เป็นสมาชิกเข้ามาร่วมด้วยประมาณ 800 คนต่อปี และสมาชิกฟาร์มแห่งนี้ยังหาไอเดียใหม่ๆ เพื่อพัฒนาตนไปเรื่อยๆ ทั้งยังส่งต่อไอเดียนี้ไปยังกลุ่มผู้บริโภคเสมอด้วย

“คาโตะ โคอิชิ”

ประธานบริหารสหกรณ์ผู้บริโภค “เซเคียว”

สหกรณ์แห่งนี้เริ่มต้นดำเนินการในปี 2508 และขยายกิจกรรมทั้งด้านการผลิต การกระจายสินค้า และการบริโภค ขณะที่ด้านสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข ปัจจุบันมี 32 แห่งกระจายอยู่ใน 21 ภูมิภาค ดำเนินการภายใต้ความคิดที่ว่า “เราปรารถนาผลิตภัณฑ์อาหารที่สามารถรับประทานได้อย่างปลอดภัย และสบายใจในราคาที่เหมาะสม” จึงร่วมมือกับผู้ผลิตกำหนดคุณสมบัติตลอดจนข้อกำหนดสินค้า และสร้างวิธีการจัดซื้อผลิตภัณฑ์อาหารที่ปลอดภัย กับรูปแบบที่หลากหลายในการจัดซื้อร่วมกันเป็นกลุ่มคณะ เป็นการรวบรวมคำสั่งซื้อทั้งหมดในกลุ่ม จัดประเภทสิ่งของอุปโภคบริโภค จนถึงการจัดซื้อ รวมถึงกำหนดรูปแบบการจัดส่งถึงบ้าน และเป็นการสั่งซื้อเป็นรายบุคคล-ส่งสิ่งของเป็นรายบุคคล รูปแบบร้านค้า “Depot” หรือการสั่งซื้อร่วมกันในลักษณะจัดทำเป็นร้านค้าที่สมาชิกควบคุมและบริหารจัดการกันเอง โดยมีรายการสินค้าอุปโภคบริโภคประมาณ 1,600 รายการ จากการพัฒนาและผลิตให้ของสหกรณ์ โดยสมาชิกจะได้ใช้สิ่งของที่เป็นประโยชน์ เพื่อสร้างวิถีชีวิตแนวใหม่และสังคมทางเลือก

สมาชิกสหกรณ์ยังสามารถเข้าร่วมกิจกรรมการไปเยี่ยม และทำความเข้าใจกับพื้นที่ผลิตจริง ตรวจสอบคุณภาพและความปลอดภัยได้เองตั้งแต่วัตถุดิบจนถึงขั้นตอนการผลิตซึ่งเกษตรกรและสหกรณ์จะเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณชนอย่างโปร่งใส ขณะที่ผู้ผลิตเองก็สามารถไปเยี่ยมเขตพื้นที่ของสมาชิกสหกรณ์ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและข่าวสารด้านนโยบายการเกษตรของรัฐบาล รวมถึง มาตรการแก้ไขปัญหาต่างๆ กันโดยตรงได้อีกด้วย

“โยชิโนริ คาเนโกะ”

ฟาร์มชิโมซาโด้ จังหวัดไซตามะ

จากสหกรณ์เซเคียว เราไปดูการบุกเบิกฟาร์มเกษตรอินทรีย์อีกแห่งซึ่งเริ่มทำกันในปี 2514 ฟาร์มแห่งนี้มีบทบาทสำคัญคือผู้บริหารไปเป็นประธานคณะกรรมการเกษตรอินทรีย์แห่งชาติญี่ปุ่นจากแนวคิดการทำเกษตรเชิงนิเวศที่ช่วยสร้างอาหารส่งเสริมสุขภาพมนุษย์ และดูแลสุขภาพแวดล้อมทางธรรมชาติด้วยการปรับใช้ประโยชน์ของที่ดินในหมู่บ้านตนเองซึ่งมีพื้นที่เพียง 30 ไร่ และเริ่มต้นจัดทำโครงการเกษตรพอเพียงเพื่อผู้บริโภคราว 10 ครอบครัวบนฟาร์มของเขา 2 ไร่ เพื่อผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ปลอดภัยโดยปลูกข้าวเป็นพืชหลัก ทั้งหมดนี้ประสบความสำเร็จด้วยดี

พร้อมกับการทำโครงการแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ และพันธุ์กล้าในเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ เป็นการให้เกษตรกรเก็บเมล็ดพันธุ์ชนิดต่างๆ ที่เหมาะกับสภาพพื้นที่เพาะปลูก และนำมาแลกเปลี่ยนกับเกษตรกรอื่นๆราว 50 คน ในแต่ละภูมิภาค โดยมีการเปลี่ยนสถานที่จัดงานไปเรื่อยๆ เพื่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ และยังเป็นการส่งเสริมการพึ่งตนเองของเกษตรกรด้วย

ในที่สุดทั้งหมู่บ้านได้ยกเลิกการฉีดพ่นสารกำจัดศัตรูพืชในต้นข้าวเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านให้เป็นแหล่งบ่มเพาะ และอุดมไปด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ในปีนี้เองได้ขยายการทำเกษตรอินทรีย์และการทำอุตสาหกรรมท้องถิ่นขึ้น โดยส่งผลผลิตข้าวให้กับโรงผลิตสุรாதองถิ่นเพื่อทำ “สาเก” จากนั้นก็ปลูกถั่วเหลืองอินทรีย์ โดยผลผลิตทั้งหมดถูกบริษัทเจ้าผู้เหมาแปลงไปในราคาที่ตกลงกัน พร้อมๆกับการเพิ่มยอดขายชื่ออนาคต นี่คือการเริ่มต้นรูปแบบของการเกษตรแบบยั่งยืน ซึ่งเป็นการฟื้นฟูชนบทอย่างแท้จริง

ผลจากการทำงานในสองบทบาททั้งทางเกษตร และการค้าที่เชื่อมโยงทั้งสองความแตกต่างเข้าด้วยกันระหว่างบริษัทและฟาร์มเกษตรอินทรีย์ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาฟาร์มชิโมซาได้รับคนเข้าฝึกงานระยะสั้นกว่า 40 ประเทศ รวมประมาณร้อยกว่าคน ปัจจุบันฟาร์มเกษตรอินทรีย์แห่งนี้เป็นแหล่งศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศ

นายเดชา ศิริภัทร

ผู้อำนวยการมูลนิธิข้าวขวัญ

กว่า 30 ปีที่ไทยทำเกษตรอินทรีย์ จะมีความแตกต่างกันและเหมาะสมไปตามแต่ละพื้นที่ บางพื้นที่เป็นนาข้าว บางพื้นที่เป็นพืชสวนปลูกผักผลไม้ เลี้ยงสัตว์ที่คนไทยมีองค์ความรู้ด้านการเกษตรมาตั้งแต่เดิม จนเมื่อมีการนำเข้าสารเคมีที่ใช้ในการเกษตร และเมล็ดพันธุ์ที่ผ่านการตัดแต่งทางพันธุกรรมหรือพืช GMO เข้ามามาก เกษตรกรจึงหันมาทำการเกษตรด้วยระบบเคมี เนื่องจากมีความเชื่อว่าจะได้ผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น การทำเกษตรอินทรีย์จึงลดลง แต่ผลผลิตของการทำการเกษตรเคมีนั้นไม่ยั่งยืน แต่ทำแล้วส่งผลเสียต่อสภาพดิน สุขภาพเกษตรกร และสิ่งแวดล้อม ถึงแม้จะได้ปริมาณมาก ก็ยังไม่เท่าผลดีจากการทำเกษตรอินทรีย์ที่แม้จะได้ผลผลิตที่น้อย แต่สามารถเก็บไว้ได้นาน ราคาที่ดีด้วย สุขภาพของเกษตรกร สภาพดิน และสิ่งแวดล้อมก็ดีขึ้นตามมา ผู้บริโภคก็สนใจผลผลิตในระบบอินทรีย์มากขึ้น ทำให้มีตลาดรองรับที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในตลาดต่างประเทศ เรามีแผนจะอบรมเรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ในปีหน้าด้วย แต่จะเสริมความรู้ตามที่ได้ไปศึกษาจากญี่ปุ่นมาขยายการฝึกอบรมให้กับเครือข่ายผู้สนใจการทำเกษตรอินทรีย์ต่อไป แต่อยากทำในระดับนานาชาติด้วย ตอนนี้เราทำแค่ในประเทศ แต่จริงๆสามารถนำวิธีการทำเกษตรแบบเมืองหนาวที่ญี่ปุ่นมาปรับใช้กับเมืองร้อนอย่างบ้านเราได้ นำเอาระบบการจัดการเค้ามาสร้างเป็นต้นแบบได้ รวมทั้งเลือกและปรับใช้อย่างค่อยเป็นค่อยไปเพื่อให้ทันต่อการเรียนรู้แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดสิ่งที่เรียกว่าชุมชนความร่วมมือระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค

ดร.ชมชวน บุญระหงษ์

ที่ปรึกษาวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กับเกษตรกรที่ปุ่นนับว่าเป็นประโยชน์มาก โดยเฉพาะแนวคิดของการทำฟาร์ม “ไอโยะ” เราจะนำโมเดลธุรกิจนี้มาใช้กับเครือข่ายเกษตรกรในอำเภอแม่แตง ซึ่งได้เริ่ม มีการจัดตั้งกลุ่มการผลิตทั้งสินค้าเกษตร สินค้าแปรรูป และกลุ่มการตลาดออกมาและจะพัฒนาให้ดีขึ้น

“การไปศึกษาดูงานทำให้เกิดแรงบันดาลใจ และความริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เราจะกลับมาปรับปรุงโรงงานแปรรูปเล็กๆให้มีมาตรฐาน เหมาะสมกับทุนของชุมชนทั้งทุกคน วัตถุดิบเครือข่าย ทุนการตลาด และทุนทางความรู้ โดยไม่จำเป็นต้องเหมือนกับที่ดูมา แต่นำมาวิเคราะห์ให้เข้ากับท้องถิ่น และเหมาะสมกับผู้บริโภค รวมถึงพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้กลับคืนถิ่น เพื่อสืบทอดแนวคิดเกษตรอินทรีย์ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืนด้วย”

ยังมีแผนจะยกระดับเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ 50-60 แห่งในเชียงใหม่เพื่อร่วมมือกันอย่างเป็นรูปธรรม และนำโมเดลที่ได้มาพัฒนาเพื่อความยั่งยืน ที่ผ่านมาเกษตรอินทรีย์ในประเทศนั้นพร้อมในกระบวนการผลิต แต่ขาดการจัดการด้านการตลาด ทั้งการจัดตั้งตลาดเกษตรกร สหกรณ์ ผู้บริโภค ตลาดนัด และร้านค้า จากปัจจุบัน คือ ตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีเกือบ 20 จุด กระจายทั้งในตัวเมือง เปิดจำหน่ายจุดละ 1-3 ครั้งต่อสัปดาห์

“เราไปดูโมเดลธุรกิจใหม่ๆเพื่อตอบสนองตลาดในเรื่องอาหารปลอดภัย ไม่จำกัดแค่ในตลาดท้องถิ่นเท่านั้น แต่จะขยายวงกว้างที่เรียกว่า Organic For All ไทยจะต้องไปถึงจุดนั้นให้ได้ คนท้องถิ่น จะต้องร่วมมือกันทั้งองค์กรท้องถิ่น เกษตรกรผู้ผลิต ร้านอาหาร ผู้บริโภค และการแบ่งหน้าที่กันอย่างเหมาะสมจากนี้ไปทิศทางเกษตรอินทรีย์คงสดใส เพราะนายกรัฐมนตรีได้ให้ความสนใจการเกษตรแบบยั่งยืน”

การทำการเกษตรแบบผสมผสานเป็นทางเลือกของการแก้ปัญหาการทำเกษตรตามฤดูกาลที่มักจะประสบปัญหาผลผลิตล้นตลาดมาอย่างต่อเนื่อง แต่ขณะนี้ผู้บริโภคเริ่มรับรู้ และยอมจ่ายแพงขึ้น เพื่อแลกกับการรับประทานอาหารปลอดภัย ซึ่งถือว่าเป็นอนาคตของประเทศไทยและโลกไปแล้ว

ทีมเศรษฐกิจ

ตั้งรับสุดวิกฤติลุ่มน้ำเจ้าพระยา ภาคเกษตร'อ้อย-ไม้ผล'เท่านั้น! : ดลมนัส กาเจ

ล่าสุดเมื่อปลายสัปดาห์ที่ผ่านมา กรมชลประทานได้สรุปแผนการจัดสรรน้ำในลุ่มน้ำเจ้าพระยา ฤดูแล้ง ปี 2558/59 หลังพบว่าปริมาณน้ำใช้การได้ใน 4 เขื่อนหลักที่ลงสู่ลุ่มเจ้าพระยา เขื่อนภูมิพลและสิริกิติ์ ปริมาณน้ำ ณ 1 พฤศจิกายน 25 58 มีเพียง 3,230 ล้านลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.), ในเขื่อนแควน้อยบำรุงแดน มีปริมาณน้ำ 380 ล้านลบ.ม., เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์มี 640 ล้านลบ.ม. รวมแล้วปริมาณน้ำใช้การได้ในลุ่มน้ำเจ้าพระยาทั้งหมด 4,250 ล้านลบ.ม.

ปริมาณน้ำที่ใช้การได้ใน 4 เขื่อนหลัก 4,250 ล้านลบ.ม. ต้องสำรองน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคและรักษาระบบนิเวศ 1,350 ล้านลบ.ม. ในช่วงต้นฤดูฝนปี 2559 (พฤษภาคม-กรกฎาคม) จัดสรรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค 1,100 ล้าน ลบ.ม. นอกจากนี้จัดสรรน้ำเพื่อการรักษาระบบนิเวศ และอื่นๆ 1,400 ล้าน ลบ.ม. คงเหลือปริมาณน้ำใช้การได้เพื่อการเกษตรในลุ่มน้ำเจ้าพระยาเพียง 400 ล้านลบ.ม.เท่านั้น จึงขอความร่วมมืองดการปลูกข้าวนาปรัง น้ำที่เหลือจะใช้สนับสนุนการปลูกอ้อยในพื้นที่ 372,485 ไร่ และไม้ผลอีก 354,385 ไร่

ในส่วนของการจัดแผนการจัดสรรน้ำในลุ่มน้ำแม่กลอง ฤดูแล้งปี 2559 มีปริมาณน้ำใช้การได้ในเขื่อนศรีนครินทร์และวชิราลงกรณ์ 4,700 ล้าน ลบ.ม. (คาดการณ์ ณ 1 ม.ค.59) มีแผนจัดสรรคือสำรองน้ำสำหรับการใช้น้ำช่วงต้นฤดูฝนปี 2559 จำนวน 1,750 ล้าน ลบ.ม., จัดสรรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค 300 ล้านลบ.ม., จัดสรรน้ำเพื่อการรักษาระบบนิเวศ และอื่นๆ 1,700 ล้าน ลบ.ม. (ผันช่วยลุ่มน้ำเจ้าพระยา 400 ล้านลบ.ม.) คงเหลือปริมาณน้ำใช้การได้เพื่อการเกษตร 950 ล้านลบ.ม. ในจำนวนนี้สำรองไว้สำหรับการปลูกอ้อย 472,659 ไร่ และไม้ผล 442,032 ไร่และพืชไร่ 52,484 ไร่

นอกจากนี้มีปริมาณน้ำในแหล่งน้ำอื่นๆ อาทิ แหล่งน้ำในและนอกเขตชลประทาน อาทิ สระน้ำในไร่นา น้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ตามแผนงานปี 2558 มีความจุเท่ากับ 1,053.81 ล้านลบ.ม. ปัจจุบันเก็บกักแล้ว 644.93 ล้านลบ.ม. คิดเป็นร้อยละ 61

ด้วยเหตุนี้กรมชลประทานต้องมีมาตรการควบคุมการบริหารจัดการน้ำในช่วงฤดูแล้งปี 2558/59 ลุ่มน้ำเจ้าพระยาเพื่อให้สามารถบริหารจัดการน้ำในช่วงฤดูแล้งปี 2558/59 ลุ่มน้ำเจ้าพระยาได้ตามแผนที่วางไว้ จึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรการควบคุมการบริหารจัดการน้ำ ประกอบด้วย ประตุน้ำที่รับน้ำจากแม่น้ำในลุ่มน้ำเจ้าพระยา จะเปิดรับน้ำเฉพาะการอุปโภคบริโภคเป็นครั้งคราว

สำหรับลำน้ำหรือคลองส่งน้ำที่มีความจำเป็นต้องรับน้ำเข้าเพื่อรักษาเสถียรภาพของตลิ่งลำน้ำให้รับน้ำเข้าในเกณฑ์ต่ำสุด ตามแผนการรับน้ำที่กรมชลประทานกำหนดไว้ จึงขอความร่วมมือไม่ให้สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าเพื่อการเกษตรสูบน้ำเข้าพื้นที่เพาะปลูก และขอความร่วมมือไม่ให้เกษตรกรปิดกั้นลำน้ำหรือสูบน้ำเข้าพื้นที่เพาะปลูกเช่นกัน

ส่วนสถานีสูบน้ำของการประปานครหลวง การประปาส่งญายุมิภาค และการประปาส่งญายุมิภาคสามารถสูบน้ำได้ตามปกติ ตามแผนการสูบน้ำที่ได้เสนอกรมชลประทานไว้แล้ว พร้อมกันนี้ให้ลดการเพาะเลี้ยงในบ่อปลา บ่อกุ้ง เขตโครงการชลประทานลุ่มน้ำเจ้าพระยา และลดการเพาะเลี้ยงปลาในกระชังในแม่น้ำปิง แม่น้ำน่าน แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำน้อย แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำท่าจีนและในระบบชลประทานระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2558-30 เมษายน 2559 โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเฝ้าระวังและควบคุมไม่ให้มีการปล่อยน้ำเสียลงในแม่น้ำคูคลอง และแหล่งน้ำต่างๆ

อย่างไรก็ตามก่อนหน้านี้คณะรัฐมนตรี (ครม.) มีมติเห็นชอบรายละเอียดแผนงาน งบประมาณในโครงการบูรณาการมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง 2558/59 จำนวน 8 มาตรการ โดยให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นแม่งาน ประกอบด้วย การส่งเสริมความรู้และการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน การชะลอหรือการขยายระยะเวลาการชำระหนี้ที่เกษตรกรมีภาระหนี้สินกับสถาบันการเงิน การจ้างงานสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร การเสนอโครงการตามความต้องการของชุมชนเพื่อบรรเทาผลกระทบภัยแล้ง การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ การเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุน การเสริมสร้างสุขภาพและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการสนับสนุนอื่นๆ

ในจำนวน 8 มาตรการรวมแล้ว 45 โครงการ โดยอนุมัติงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น วงเงิน 4,071.3150 ล้านบาทจากกรอบวงเงินที่ 13 หน่วยงานจะดำเนินการรวมทั้งสิ้น 11,151.8173 ล้านบาทงบประมาณจำนวนนี้ แบ่งเป็นงบประมาณปกติปี 2559 วงเงิน 6,752.7494 ล้านบาท และงบกลางที่ได้รับอนุมัติแล้วเพื่อจ้างงานชลประทาน 327.7529 ล้านบาท โดยมีกรอบระยะเวลาดำเนินโครงการวันที่ 1 พฤศจิกายน 2558-30 เมษายน 2559 และ 1 ใน 8 มาตรการ ครม.ได้มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานหลักในการบูรณาการทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงพื้นที่สำรวจความต้องการและจัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม

เมื่อไม่นานมานี้ พล.อ.ฉัตรชัย สาริกัลยะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้เร่งหน่วยงานในสังกัดร่วมบูรณาการกับกระทรวงมหาดไทยด้วยการสำรวจความต้องการประชาชนเสนอแผนความต้องการในพื้นที่เพื่อเสนอครม.เพิ่มเติม

ขณะที่กรมส่งเสริมการเกษตร นายโอภาส พิทักษ์ กรมส่งเสริมการเกษตรมีแนวคิดสนับสนุนส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนจากการปลูกข้าวนาปรังซึ่งใช้น้ำมากมาปลูกพืชไร่เชิงเดี่ยว ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลือง ถั่วเขียวทดแทนการปลูกข้าวนาปรัง เพราะพืชเหล่านี้มีอายุการเก็บเกี่ยวใกล้เคียง หรือสั้น

ว่าข้าว แต่ใช้น้ำน้อยกว่า ให้ผลตอบแทนในการผลิตมากกว่า โดยมีตลาดรองรับ โดยกรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์ความเหมาะสมดินในการเพาะปลูกพืชไร่ดังกล่าวทดแทนข้าวนาปรังในเขตชลประทานลุ่มเจ้าพระยา 22 จังหวัดพบว่า มีพื้นที่ที่สามารถปลูกพืชไร่ดังกล่าวประมาณ 4 ล้านไร่

หากเปรียบเทียบสภาพน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ 33 อ่าง ในปี 2557 ซึ่งถือว่าเหลือมากที่สุดในรอบหลายสิบปี คือมีน้ำทั้งหมด 44,984 ล้านลบ.ม. หรือร้อยละ 64 น้ำที่ใช้ได้ 21,481 หรือร้อยละ 46 ขณะที่ปี 2558 มีปริมาตรน้ำทั้งหมด 41,129 ล้านลบ.ม. หรือร้อยละ 58 ใช้ได้จริง 17,626 ล้านลบ.ม. หรือร้อยละ 38 เท่านั้น นับเป็นวิกฤติการณ์ครั้งร้ายแรงอีกครั้งหนึ่งของภาคเกษตรไทย